

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานพัฒนาวิชาการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย ความหมายของการนิเทศการศึกษา ความมุ่งหมายของการนิเทศ ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา หลักการนิเทศการศึกษา บุคลากรทางการนิเทศ การศึกษา หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ หน้าที่ของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปัญหาในการปฏิบัติงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

บริกส์ และ จัสแมน (Briggs and Justman, 1952) สรุปว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การร่วมมือ การกระตุ้น และการให้คำแนะนำแก่ครู เพื่อให้ครูมีความเจริญงอกงามอย่างเพียงพอต่อการสร้างความเจริญงอกงามให้แก่เด็กทุกคน เพื่อว่าเด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและในโลกนี้ (Participation in the Society and the World) ได้อย่างฉลาดที่สุด

ไวลส์ (Wiles, 1967) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การช่วยเหลือพัฒนาสภาวะการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมและบริการที่ช่วยปรับปรุงการสอน ช่วยให้ครูทำงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น มีขวัญดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น และกิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการอบรมครูและการพัฒนาหลักสูตรด้วย

แฮร์ริส (Harris, 1975) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ การที่บุคคลในโรงเรียนได้กระทำกับบุคคลหรือสิ่งอื่นใด เพื่อคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลงทางการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายทางการสอนของโรงเรียน

อาคม จันทสุนทร (2521) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการ เรียนการสอน หรือทำให้เกิดเพิ่มพลังในการปฏิบัติ ผลของครู รวมทั้งทำให้ครู เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของ เด็ก ก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ชาอุชัย อาจีนสมาจาร (2525) มีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือ กิจกรรม ที่ทุกฝ่ายร่วมมือกันทดลองตามวิธีการของมัน โดยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศึกษานิเทศก์ จะเป็น แบบเพื่อนมากกว่า เป็นการบังคับบัญชาหรือควบคุม การนิเทศการศึกษาในสมัยใหม่จึง เน้นการ ร่วมงานของครูและศึกษานิเทศก์ต่อการประเมินผลตนเอง (Self - Direction) การแนะนำ ตนเอง (Self - Guidance) และการนิเทศตนเอง (Self - Supervision)

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า " เป็นกระบวนการ ทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการ เรียน ของนักเรียน "

นิพนธ์ ไทยพานิช (2532) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายาม ของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดทำกิจกรรม และให้บริการกับผู้บริหาร และครูในทางตรงและ ทางอ้อมที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ เรียน ของนักเรียน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือกันของบุคลากรทางการศึกษาในการ พยายามส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุด

ความมุ่งหมายของการนิเทศ

จากความหมายของการนิเทศการศึกษา จะ เห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษามุ่งพัฒนาให้ เกิดประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ผู้รับการศึกษา คือ นักเรียนและบุคคลที่เป็นผู้กำหนดอันสำคัญต่อประสิทธิภาพของนักเรียนก็คือ ครู ดังนั้น ครูจึงควร ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่จะช่วยให้ ครู เกิดการพัฒนาดังกล่าวก็คือ การนิเทศการศึกษา ซึ่ง ฎิต (Good, 1973) มีความเห็นว่า

การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมาย เพื่อช่วยให้เกิดความ เจริญงอกงามทางวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการ เลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และช่วย เหลือจัดสรรอุปกรณ์การศึกษา ตลอดจนปรับปรุงวิธีการสอน

อดัมส์ และ ดิกกี (Adams and Dickey, 1966) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการนิเทศไว้ว่า

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักจำแนกและวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูได้รู้ถึงปัญหาที่กำลัง เผชิญอยู่ และค้นหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการ เรียนการสอนได้

5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชน เข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน

6. ช่วยให้ครู เข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการของการศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ได้กำหนดความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. เพื่อแก้ปัญหา ให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร ผู้สอน และบุคลากรของโรงเรียน ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
3. เพื่อพัฒนาวัฒนธรรม เทคโนโลยี รูปแบบการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน และสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าวได้ รวมทั้งให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

5. เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการแก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ

6. เพื่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการ เขต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ดำเนินโครงการและงานพัฒนาต่าง ๆ ที่กระทรวงและกรมมอบหมายไปยัง เขตการศึกษา จังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ

จากความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้

ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาว่า

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social Change) ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็นตัวการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำงานร่วมกับครู คณะครู และบุคคล

2. การผลิตครู ต้องเป็นที่ยอมรับกันว่า สถาบันผลิตครูบางแห่งไม่สามารถผลิตครูที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อครูอาจารย์ไปทำงานในโรงเรียนแล้ว ต้องมีการฝึกอบรมครูประจำการ (Inservice Training) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูนั้นเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา (Standardization) ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้น ต้องอาศัยผู้ชำนาญโดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครูประจำการให้มีความคิดกว้างไกล

ชาวยุชย อาจิณสมอาจารย์ (2525) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนมาก ด้วยเหตุผลดังนี้

1. การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศเพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน
2. การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ ในขณะที่ทำงานในสถานการจริง
3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต้องช่วยเหลือครูในการเรียนการสอน
4. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครู เป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีอยู่

จึงสรุปได้ว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้มาตรฐานทางการศึกษา เปลี่ยนไปด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาไว้

หลักการนิเทศการศึกษา

เบอร์ตัน และ บรูคเนอร์ (Burton and Brueckner, 1955) ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนไว้ 4 ประการ คือ

1. การนิเทศการศึกษาควรจะต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชา

(Theoretically Sound)

2. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific)
3. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นประชาธิปไตย (Democratic)
4. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการสร้างสรรค์ (Creation)

วินัย เกษม เศรษฐ (2521) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักภาพผู้นำ (Leadership) คือ การใช้อิทธิพลของบุคคลที่จะทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม เป็นไปตาม เป้าประสงค์
2. หลักความร่วมมือ (Cooperation) คือ การกระทำร่วมกัน และรวมพลังทั้งหมด โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนการสอนจากหลายฝ่าย
3. หลักการเห็นใจ (Considerateness) คือ การนิเทศการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยการเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์สัมพันธ์
4. หลักการสร้างสรรค์ (Creativity) คือ การนิเทศจะต้องทำให้ครู เกิดพลังที่จะคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ หรือทำงานด้วยตนเองได้
5. หลักการบูรณาการ (Integration) เป็นกระบวนการซึ่งรวมสิ่งกระจัดกระจายให้สมบูรณ์มองเห็นได้
6. หลักการมุ่งชุมชน (Community) เป็นการแสวงหาปัจจัยที่สำคัญในชุมชน และการปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้น เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้น
7. หลักการวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ ซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลในอนาคต การกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการล่วงหน้า การพัฒนาทางเลือก เพื่อปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดประสงค์ และการเลือกทางปฏิบัติให้เหมาะสมที่สุด
8. หลักการยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้ และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้
9. หลักวัตถุวิสัย (Objectivity) หมายถึง คุณภาพที่เป็นผลมาจากหลักฐานตามสภาพความจริงโดยการวัดที่แน่นอน และหลายอย่าง
10. หลักการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การหาความจริงโดยการวัดที่แน่นอน

ดังนั้น โดยสรุปแล้ว การนิเทศการศึกษา จึงควรมีหลักการดังต่อไปนี้

1. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งปรัชญา
2. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นวิทยาศาสตร์
3. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตย
4. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นการสร้างสรรค์
5. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นการพัฒนากำลังคน
6. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน
7. การนิเทศการศึกษา ควรอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย
8. การนิเทศการศึกษา ควรยึดหลักการประ เมินผลนิเทศทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา

ทวน พินธุพันธ์ (2528) กล่าวว่า บุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ได้แก่

1. ผู้บริหารการศึกษา คือ ผู้บริหารระดับกระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอ ซึ่งได้แก่ รัฐมนตรี อธิบดี ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้า การประถมศึกษาอำเภอ เป็นต้น ผู้บริหารเหล่านี้ ย่อมมีหน้าที่บริหารการศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งครอบคลุมการนิเทศการศึกษาด้วย
2. ศึกษาธิการ คือ บุคคลที่มีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาโดยตำแหน่ง ซึ่งปัจจุบันนี้ มีศึกษาธิการกรม ศึกษาธิการเขต ศึกษาธิการจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ เป็นต้น
3. ผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวด เป็นต้น
4. ผู้เชี่ยวชาญ คือ บุคคลที่โรงเรียน เชิญมา เป็นวิทยากร เพื่อช่วยเหลือแนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการ เรียนการสอนแก่ครู

สุพิชญา ชีระกุล, กาญจนา ศรีกาพลินธุ์ และวิจิตร วรคมางกูร (2524) กล่าวว่า บุคคลที่สามารถทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาได้ อาจแบ่งออกได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ศึกษาพิเศษ คือ บุคคลที่ทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาโดยตำแหน่ง ซึ่งได้แก่ ศึกษาพิเศษ กรม ศึกษาพิเศษเขต ศึกษาพิเศษจังหวัด ศึกษาพิเศษอำเภอ
2. ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้บังคับบัญชาาระดับกระทรวง กรม กอง จังหวัด อำเภอ ประธานกลุ่มโรงเรียน ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ฯลฯ บุคคลเหล่านี้ถือว่ามีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาด้วยทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพราะการนิเทศการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา
3. ครู ได้แก่ ครูวิชาการ ครูหัวหน้าฝ่าย ครูหัวหน้าหมวด
4. ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ บุคคลที่โรงเรียน เชิญมา เป็นวิทยากร เป็นครุ้่งคราว เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ

จึงสรุปได้ว่า บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา คือ

1. ศึกษาพิเศษ
2. ผู้บริหารการศึกษา
3. ครู
4. ผู้เชี่ยวชาญ

หน้าที่ของศึกษาพิเศษ

ลูซิโอและแมคเนล (Lucio and McNell, 1962) กล่าวว่า หน้าที่ของศึกษาพิเศษ มี 6 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) ศึกษาพิเศษต้องรู้จักวางแผนปฏิบัติงานของตนเอง และหมู่คณะ เพื่อพัฒนานโยบายทางการศึกษา
2. การบริหาร (Administration) ศึกษาพิเศษควรตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง เพื่อความคล่องแคล่วของการทำงาน
3. การนิเทศ (Supervision) ศึกษาพิเศษมีหน้าที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการสอนให้ดีขึ้น

4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ศึกษานิเทศก์ต้องมีการช่วยปรับปรุงหลักสูตร จัดทำคู่มือครู และช่วย เลือกแบบ เรียนให้แก่โรงเรียน

5. การสาธิตการสอน (Demonstration Teaching) ศึกษานิเทศก์ควรสาธิต การสอนให้ครูดูได้ด้วยตนเอง หรือจัดให้บุคคลอื่นสาธิตให้ดู

6. การวิจัย (Research) ศึกษานิเทศก์ควรทำการวิเคราะห์ ค้นคว้า ทดลอง เกี่ยวกับ เรื่องการ เรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัยอย่างมีระ เียบยแบบแผน พร้อมทั้งเสนอแนวคิด ใหม่ ๆ และผลการวิจัยให้ครูทราบ

แฮร์ริส (Harris, 1975) แบ่งหน้าที่สำคัญของศึกษานิเทศก์ ไว้ 5 ประการ คือ

1. หน้าที่ทางการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่หลัก นอกนั้น เป็นส่วนประกอบการสอน เกี่ยวพัน โดยตรงกับนักเรียนคือ โรงเรียนมีหน้าที่ในการฝึกอบรมบุคลากรอุชิตา

2. หน้าที่จัดบริการ เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียน แต่เกี่ยวพันโดยอ้อมกับการ เรียน การสอน หน้าที่ด้านนี้มีหน่วยสุขภาพ พละานามัย การแนะแนว บริการจิตบำบัด และสันตนาการ เป็นต้น

3. หน้าที่จัดอำนวยความสะดวก คือ จัดดำเนินการในด้านธุรการทั่วไป เกี่ยวข้องกับคณะ บุคคล เกี่ยวพันโดยอ้อมกับการ เรียนการสอน และมีได้ผูกพันใกล้ชิดกับนักเรียน

4. หน้าที่การนิเทศ เป็นงานเกี่ยวกับการนิเทศ การติดต่อ การประสานงานการ บริหาร เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอน และเกี่ยวพันโดยอ้อมกับนักเรียน เพราะศึกษานิเทศก์ ทำงานร่วมกับครู ไม่ใช่ทำงานกับนักเรียน ผู้ที่ทำงานกับนักเรียนคือ ครู

5. หน้าที่บริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองด้าน ทั้งด้านการ เรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ได้กล่าวถึง ภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ดังนี้

1. ช่วยเหลือในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง
2. ส่ง เสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร
3. ช่วย เหลือครูในการปรับปรุงการ เรียนการสอนให้ดีขึ้น
4. เปิดโอกาสให้ผู้ เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งมีอยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครู

5. ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน
6. ช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจ เกี่ยวกับ เด็ก ให้ดีขึ้น
7. ช่วยเหลือครูในการประเมินผลนักเรียน
8. ส่งเสริม ชี้แนะให้ครูรู้จักประเมินผลโครงการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของตน
9. ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จและความรู้สึกมั่นคง

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ได้กำหนดไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา
2. เผยแพร่ ความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และผลการวิเคราะห์ วิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคคลในสังกัด
3. นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
4. ประสานงานทางด้านวิชาการแก่หน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ดำเนินการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
6. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษา ตามแผนงานและโครงการที่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มอบหมาย และขอความร่วมมือ
7. พัฒนาการนิเทศและให้บริการทางการศึกษา
8. งานวิชาการอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

จากข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ สรุปได้ว่า แนวคิดส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นส่วนมาก ได้แก่ การปรับปรุงการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาด้านวิชาชีพ ครู การวิจัย ค้นคว้า ทดลอง การติดตามและประเมินผลการศึกษา

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ศึกษานิเทศก์ เป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 ซึ่งกำหนดให้มีศึกษานิเทศก์ 3 ระดับ คือ ระดับกรม มีหน่วยปฏิบัติงาน เป็นหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับจังหวัดที่มีหน่วยปฏิบัติงาน เป็นหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และระดับอำเภอ ปฏิบัติงานเป็นงานนิเทศการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

ในส่วนของงานนิเทศการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีหน้าที่ดังนี้

1. ร่วมวางแผนและดำเนินการนิเทศ แนะนำแก้ไข ปรับปรุงและติดตามผลการปฏิบัติงานกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนให้บังเกิดผลตามมาตรฐานทางวิชาการ และงานโครงการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนเป็นพิเศษ ในเรื่องอนามัยโรงเรียน สุขศึกษาสายการศึกษา
2. เป็นวิทยากรการประชุมอบรมสัมมนาทางวิชาการ ตามความต้องการของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนนิเทศการศึกษาได้
4. ส่งเสริมการทดลอง ค้นคว้า เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา
5. รวบรวมข้อมูลและสถิติทางการศึกษาของสถานศึกษาในอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ให้เป็นปัจจุบัน
6. วางแผนพัฒนาการศึกษาของอำเภอ/กิ่งอำเภอ
7. ประสานงานวิชาการระหว่างโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนจังหวัด
8. ร่วมมือในการวิจัยและส่งเสริมการนำผลวิจัยไปใช้ในโรงเรียน
9. เสนอแนะการแต่งตั้งงบประมาณ และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของอำเภอหรือกิ่งอำเภอ

10. ศึกษาเพื่อเสนอแนะการจัดตั้งรวมหรือเลิกล้มโรงเรียนภายในอำเภอ หรือ
กิ่งอำเภอ

11. การปฏิบัติงาน เลขานุการคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ

12. ปฏิบัติงาน โครงการพิเศษ

13. ปฏิบัติงานวิชาการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ /

กิ่งอำเภอ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2524)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนด
หน้าที่และภารกิจของศึกษานิเทศก์ชั้นใหม่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน และ
จัดองค์กรแต่ละระดับให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ ก.ศ.กำหนด ไทยกเลิกระเบียบกระทรวง
ศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524
และเพื่อให้สะดวกต่อการบริหาร และการใช้หลักสูตรประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้
ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถม
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ขึ้นแทน โดยกำหนดให้มีหน่วยงานปฏิบัติดังนี้

1. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/กรุงเทพมหานคร
3. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533)

โดยที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีโครงสร้างการบริหารองค์กร
แบ่งเป็นงานบริหารทั่วไป งานการเงิน และพัสดุ งานการเจ้าหน้าที่ และหน่วยศึกษานิเทศก์
ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์มีฐานะ เป็นหน่วยงานทางวิชาการ และมีโครงสร้างการบริหารภายในแบ่ง เป็น

3 งาน คือ

งานที่ 1 งานพัฒนางานวิชาการ

งานที่ 2 งานพัฒนาการนิเทศการศึกษา

งานที่ 3 งานวิจัยประเมินผลและบริการ

แต่ละงานปฏิบัติงานนี้ เทศการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตร ตามกลุ่มประสบการณ์ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มประสบการณ์ ปฏิบัติงาน/โครงการ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย โดยให้ศึกษานิเทศก์ที่ ทำหน้าที่หัวหน้างานปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบงาน ดังนี้

1. งานพัฒนางานวิชาการ

งานพัฒนางานวิชาการ เป็นส่วนหนึ่งของงานนี้ เทศการศึกษาของสำนักงาน การ ประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้เน้นถึงงาน 5 ลักษณะ คือ งานพัฒนาการเรียนการสอน ระดับก่อนประถมศึกษา งานพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา งานพัฒนาการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา งานพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา งาน/โครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานวิชาการ โดยได้กำหนดเป็นขอบข่ายของงานตามหน้าที่ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1.1 งานพัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

1. ศึกษาค้นคว้า รวบรวมวิเคราะห์เอกสาร คู่มือ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก รูปแบบการจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา แนวการจัดประสบการณ์ หรือหลักสูตรการเรียนการสอน ระดับก่อนประถมศึกษา

2. ประสานงาน รวบรวมข้อมูลการประเมินการจัดประสบการณ์และ
เผยแพร่

3. ร่วมประชุมวางแผนการพัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา กับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

4. เสนอแนะแหล่งศึกษา ค้นคว้า ทางวิชาการด้านการเรียนการสอน ระดับก่อนประถมศึกษา แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5. ให้คำปรึกษา สาธิต แนะนำ เรื่องการเรียนการสอน ระดับก่อน ประถมศึกษา แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6. ประสานงาน และ/หรือจัดประชุม อบรม สัมมนาผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และเป็นวิทยากรในเรื่องการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

7. ประสานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

1.2 งานพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา

1. ประสานงานและร่วมจัดประชุม อบรม สัมมนาผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา
2. ให้คำปรึกษาแนะนำ เกี่ยวกับการใช้แนวการจัดประสบการณ์ หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาแก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
3. ติดตามผลการใช้แนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา
4. ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

1.3 งานพัฒนาการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา

1. ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์เอกสาร คู่มือ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษาและจัดทำ เป็น เอกสาร เผยแพร่แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลการประเมินผลการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอน
3. ร่วมวางแผนการพัฒนาการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา กับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน
4. เสนอแนะแหล่งศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านการเรียนการสอนแก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง
5. ให้คำปรึกษา สาธิต แนะนำ เรื่องการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
6. จัดประชุม อบรม สัมมนา ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องและ เป็นวิทยากร ใน เรื่องการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา

7. ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน
โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษา ค้นคว้า พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ระดับประถมศึกษา

8. ส่ง เสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่
ส่งเสริมการเรียนการสอน

1.4 งานพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา

1. จัดประชุม อบรม สัมมนาผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่
เกี่ยวข้อง ในด้านหลักสูตรประถมศึกษา

2. ให้คำปรึกษา สาธิต แนะนำ เรื่องการใช้หลักสูตรแก่ผู้บริหาร
โรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

3. ติดตามผลการใช้หลักสูตร

4. ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน
โรงเรียนผลิต เอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน

5. ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน
โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

1.5 งาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานวิชาการ

1. งานแนะแนวในโรงเรียน

2. งานประชาธิปไตยในโรงเรียน

3. โครงการสหกรณ์ในโรงเรียน

ฯลฯ

ขอขำหน้าที่ในการปฏิบัติทุกงานจะมีงานอันดีสุดท้าย คือ การปฏิบัติงาน
วิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

2. งานพัฒนาการนิเทศการศึกษา

การนิเทศศึกษานับว่าเป็นหน้าที่สำคัญโดยตรงของศึกษานิเทศก์ งานพัฒนาการนิเทศได้แบ่งงานออกเป็น 4 ลักษณะงานย่อย คือ งานพัฒนารูปแบบ เทคนิควิธี สื่อ และเครื่องมือการนิเทศ งานสนับสนุนการนิเทศ และนิเทศภายในแก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งานพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ งาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง โดยได้กำหนดเป็นขอบข่ายของงานตามหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 งานพัฒนารูปแบบ เทคนิค วิธีการ สื่อและเครื่องมือการนิเทศ

1. รวบรวม รูปแบบ วิธีการ สื่อและเครื่องมือการนิเทศ
2. ให้มีการร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบ เทคนิค วิธีการ สื่อ และเครื่องมือการนิเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
3. ศึกษาค้นคว้า รูปแบบ เทคนิค วิธีการ สื่อและเครื่องมือการนิเทศ
4. ทดลองใช้รูปแบบ เทคนิค วิธีการ สื่อและเครื่องมือการนิเทศ
5. ประเมินผลการทดลอง และนำไปปรับปรุงแก้ไข
6. จัดทำเอกสารทางวิชาการ เกี่ยวกับรูปแบบ เทคนิค วิธีการ สื่อ และเครื่องมือการนิเทศ
7. ดำเนินการเผยแพร่ รูปแบบ เทคนิค วิธีการ สื่อ และเครื่องมือการนิเทศ

2.2 งานสนับสนุนการนิเทศและนิเทศภายในแก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ให้คำปรึกษา แนะนำ ในด้านการนิเทศและนิเทศภายในแก่กลุ่มโรงเรียน
2. ประสานงาน เป็นวิทยากรและจัดประชุม อบรม สัมมนา ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการนิเทศและนิเทศภายใน
3. ร่วมปฏิบัติงานนิเทศกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

3. ร่วมปฏิบัติงานนิเทศกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

4. ส่งเสริมสนับสนุน เอกสาร คู่มือ สื่อ เกี่ยวกับการนิเทศและนิเทศภายในแก่กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

5. จัดกิจกรรมการนิเทศทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ

2.3 งานพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์

- กลุ่มทักษะภาษาไทย
- กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์
- กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
- กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
- กลุ่มประสบการณ์พิเศษ

1. ประสานงานการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ รูปแบบเทคนิค วิธีการ สื่อ และเครื่องมือการนิเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มประสบการณ์

2. วางแผนร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนในการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มประสบการณ์

3. สรุปผลการนิเทศและรายงาน

2.4 งาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง

1. การนิเทศภายในโรงเรียน
2. นิเทศทางไกล
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่ออาหารกลางวัน
4. ศึกษาเพื่อวางแผน (นำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ)

ขอช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ทุกงานจะมีอันดับสุดท้าย คือ การปฏิบัติงานวิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

3. งานวิจัยประเมินผลและบริการ

การวิจัยเป็นงานที่กำลังเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก และกำลังให้การส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดขึ้นในระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนศึกษานิเทศก์อำเภอมีหน้าที่รับผิดชอบ แบ่งออกเป็น 8 งานย่อย คือ งานระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา งานจัดทำแผนพัฒนา งานวิชาการและการนิเทศ งานทดสอบวัดและประเมินผล งานวิเคราะห์วิจัยการบริหารการนิเทศ และการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ งานมาตรฐานการศึกษา งานผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการ และเครื่องมือการนิเทศ งานห้องสมุดสื่อและงานส่งเสริมการจัดห้องสมุด และมอบหนังสือของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน งาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง โดยได้กำหนดเป็นขอบข่ายของงานตามหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 งานระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา

1. ประสานงานการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การพัฒนาการนิเทศการวิจัยประเมินผล และอื่น ๆ ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ และจัดทำแฟ้มหรือแหล่งข้อมูล
2. วิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารการนิเทศและการเรียนการสอน
3. ประสานงานการประชุมอบรม สัมมนา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องระบบข้อมูลและสารสนเทศ

3.2 งานจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการและการนิเทศ

1. ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการทำแผนพัฒนาวิชาการและการนิเทศ
2. ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการและการนิเทศของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยให้ประสานสัมพันธ์กัน ทั้งระยะยาวและระยะสั้น

3.3 งานทดสอบ วัด และประเมินผล

1. จัดประชุม สัมมนา และเป็นวิทยากรในเรื่องการทดสอบ วัดและประเมินผลแก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. จัดทำและส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนมีคลังข้อทดสอบ วัดผลและประเมินผลโดยร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการ
3. ให้คำแนะนำแก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการทดสอบวัดและประเมินผล
4. สร้างข้อทดสอบของอำเภอเพื่อนำไปใช้กับโรงเรียน โดยนำไปทดลองและปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

3.4 งานวิเคราะห์วิจัยการบริหารการนิเทศ และการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์

1. ศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจัย
2. วิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับการบริหาร
3. วิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มประสบการณ์
4. มลิตและเผยแพร่ผลการวิจัยทั้งในส่วนดำเนินการเอง และของบุคคล หรือหน่วยงานอื่น แก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนนำผลการวิเคราะห์วิจัยไปใช้

3.5 งานมาตรฐานการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาและปัญหาอุปสรรค
2. ประสานงานการส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา
3. ประสานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ประเมินมาตรฐานการศึกษาด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนในสังกัด เพื่อศึกษาสถานภาพการศึกษา

4. ติดตามการดำเนินงานและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานในสังกัด เกี่ยวกับมาตรฐานและการประเมินมาตรฐาน

3.6 งานผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการและเครื่องมือการนิเทศ

1. ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและกลุ่มโรงเรียนผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการและเครื่องมือการนิเทศ

2. ประสานงานและหรือจัดประชุมอบรม สัมมนา และเป็นวิทยากรพัฒนาบุคลากร เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน

3. ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและกลุ่มโรงเรียนผลิตสื่อต้นแบบต่าง ๆ

3.7 งานบริการและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการ

1. บริการ ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นที่มาขอความร่วมมือในด้านสถานที่ อุปกรณ์ในการประชุม

2. สาธิต แนะนำ สื่อ เครื่องมือ และการใช้

3. เป็นศูนย์กลางติดต่อประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในการบริการและเผยแพร่สื่อ และเครื่องมือของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน บริหารงานวิชาการ และเครื่องมือการนิเทศแก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.8 งานห้องสมุดสื่อ และงานส่งเสริมการจัดห้องสมุด และมุมหนังสือของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

1. จัดให้มีห้องสมุดสื่อ ห้องสมุดและมุมหนังสือของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน

2. ให้คำแนะนำปรึกษาการจัดและดำเนินงานห้องสมุดสื่อ ห้องสมุดและมุมหนังสือในหน่วยงานในสังกัด

3. จัดทำข้อมูล เกี่ยวกับห้องสมุดและมุมหนังสือ ของหน่วยงาน ในสังกัด

เพื่อ เผยแพร่

3.9 งาน /โครงการที่ เกี่ยวข้อง

1. งานกลุ่ม โรงเรียน
2. โครงการประเมินคุณภาพการศึกษา
3. โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

ขอข่าหน้าที่ในการปฏิบัติทุกงานจะมีงานอันดับสุดท้าย คือ การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

วิธีการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ เป็นแนวทางดังนี้

1. การปฏิบัติในลักษณะของงาน ศึกษานิเทศก์จะมีขอย่างงานกำหนดให้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง และงานที่สนับสนุนการสอน ซึ่งการปฏิบัติงานในลักษณะแบ่ง เป็นแต่ละงานอาจมีปัญหาในด้านการประสานงานอยู่บ้าง
2. การปฏิบัติงานในลักษณะของทีม งานแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ตามหลักสูตรโดยตรง จำเป็นต้องประสานสอดคล้องกันทั้งในลักษณะของ เป้าหมายและแนวดำเนินงาน หากแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานโดยไม่ประสานสอดคล้องกันจะก่อให้เกิดปัญหาได้ ดังนั้น การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรง จึงควรทำงาน เป็นทีมหรือคณะ ในแต่ละทีมประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์จากทุกงาน อย่างน้อยงานละ 1 คน แล้วเลือกหัวหน้าทีมและเลขานุการจากสมาชิกของทีม จำนวนสมาชิกและจำนวนทีมจะเป็นเท่าใด ให้พิจารณาจากจำนวนศึกษานิเทศก์และความมากน้อยของปัญหาแต่ละจังหวัด ในกรณีจำเป็นอาจมีทีมที่รับผิดชอบ การพัฒนาการเรียนการสอนมากกว่าหนึ่งกลุ่มประสบการณ์ก็ได้

3. การปฏิบัติงานในลักษณะพื้นที่หรือ เขตปฏิบัติการ ในการปฏิบัติงานอาจแบ่งพื้นที่ เป็น เขตปฏิบัติการ ซึ่งแต่ละ เขตปฏิบัติการจะครอบคลุมจำนวนกลุ่มโรงเรียนหรือโรงเรียน โดยแต่ละ เขตปฏิบัติการจะมีศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละทีมอย่างน้อยทีมละ 1 คน ร่วมปฏิบัติงานอยู่ด้วย เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่เป็น เป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษา เน้นหนักในการปฏิบัติงาน ด้านงานพัฒนางานวิชาการของ ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดโดยกำหนด เป็นขอบข่ายของงานตามหน้าที่ ดังนี้

1. งานพัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นไม่ ยิ่งหย่อนไปกว่าการศึกษาระดับอื่น มิใช่เพื่อให้ความรู้แก่เด็กวัยดังกล่าว แต่ เพื่อเตรียมความพร้อม ให้แก่เด็กในการที่จะ เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาและแบ่ง เบาทะระของบิดามารดาในการ เลี้ยงดู บุตรในภาวะ เศรษฐกิจฝืด เคือง เช่นทุกวันนี้

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง มีทั้งหน่วยงานของรัฐ เช่น ทบวงมหาวิทยาลัย กรมการฝึกหัดครู กรมพัฒนาชุมชน กรมอนามัย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานของ เอกชน ซึ่งลักษณะการจัดมีหลาย รูปแบบ แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาในระดับนี้ไว้ว่า จะสนับสนุนให้โรงเรียนร่วมกับชุมชน ดำเนินการในพื้นที่ที่มีปัญหาทางภาษา ปัญหาทาง เศรษฐกิจและพื้นที่ในชนบท ส่วนในเมืองจะจัดเพื่อ เป็นตัวอย่างด้านการอนุบาลศึกษาเท่านั้น โดยได้จัดการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ ชั้นอนุบาล 1 - 2 (สำหรับพื้นที่ในเมือง) ชั้นอนุบาลชนบท (สำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาทางภาษา เศรษฐกิจ และอยู่ในเขตชนบท) และชั้นอนุบาลหลักสูตร 1 ปี (ชั้น เด็ก เล็ก) (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530)

สุรินทร์ ทองแมน ทองสุข รวยสูงเนิน และ ชง ค้อยอด (2528)

ศึกษาปัญหาในการจัดการศึกษาชั้น เด็ก เล็กในท้องถิ่นที่ไ้ภาษาถิ่นมากกว่าภาษาไทยของจังหวัด สุรินทร์ พบว่า ปัญหาในการจัดการศึกษาชั้น เด็ก เล็ก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ปัญหาการนิเทศ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้และผลิตสื่อการสอน ปัญหาเนื่องจากฝ่ายบริหาร ปัญหา เกี่ยวกับการใช้แผนการสอนและคู่มือครู และปัญหา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับชั้น เด็ก เล็ก

เมื่อ เปรียบ เทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับของครูผู้สอนชั้น เด็ก เล็ก เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว ก็พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนต้องการเห็นคุณภาพการจัดบริการทางการ ศึกษาในระดับนี้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนั้นผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาล หรือ เด็ก เล็ก ยังมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหลาย เรื่อง เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน เห็นว่าตนได้จัดงบประมาณเพื่อการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์อย่าง เหมาะสมแล้ว แต่ครูผู้สอน เห็นว่าควร จะมีการปรับปรุง เกี่ยวกับ เรื่องนี้ ผู้บริหาร โรงเรียน เห็นว่าตนได้ให้คำแนะนำแล้วแต่ครูผู้สอนยัง ต้องการคำแนะนำและการนิเทศมากกว่าที่เป็นอยู่ ผู้บริหาร เห็นว่าครูผู้สอนควรวัดและประเมินผล การ เรียนหรือความก้าวหน้าของ เด็ก และเก็บข้อมูลรวบรวมไว้เป็นหลักฐาน ในขณะที่ครูผู้สอน เห็นด้วยน้อย เกี่ยวกับ เรื่องดังกล่าว

กอบกมล พรหมมา (2529) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู อนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั่วประเทศ และพบว่าทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนเห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่จะให้มีการนิเทศภายใน เกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร งานด้านพัฒนาบุคลากร งานด้านบริการอำนวยความสะดวกและจัดหาอุปกรณ์ ส่วนงานประเมินผล นั้น ทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นต่างกัน คือ กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะให้มีการนิเทศ ภายใน เกี่ยวกับงานการประเมินผลนักเรียน ในขณะที่ครูผู้สอนเห็นด้วยที่จะให้มีการนิเทศ เกี่ยวกับ งานดังกล่าว สำหรับบุคคลที่ควรทำหน้าที่นี้เทศภายใน โรงเรียนนั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ควรได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้ดำเนินการ ผู้ช่วยฝ่าย วิชาการ และคณะครูอนุบาล ยกเว้นการพัฒนาบุคลากรควรอาศัยความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านอนุบาลโดยเฉพาะ

จากข้อค้นพบข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในด้านวิชาการ เช่น การจัดการเรียนการสอน
การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ การนิเทศ การวัดและประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งบ่งบอดังกล่าว
ควรที่จะกำหนดแนวทางแก้ไข

2. งานพัฒนาแนวการจัดการประสพการณ์หรือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา นิยมใช้คำว่า "แนวการจัดการประสพการณ์"
แทนคำว่า "หลักสูตร" แนวการจัดการประสพการณ์ชั้น เด็ก เล็กและชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ มีหลักการเดียวกัน

แนวการจัดการประสพการณ์ชั้น เด็ก เล็กมีหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นประสพการณ์ที่มุ่งปลูกฝังให้มีพื้นฐานชีวิตที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม
2. เป็นประสพการณ์ที่มุ่งส่งเสริม เด็กให้คิด เป็น ทำ เป็น และแก้ปัญหาได้

เหมาะสมกับวัย

3. เป็นประสพการณ์ที่มุ่งสร้างทัศนคติที่ดีต่อการ เรียนการสอนให้แก่ เด็ก
4. เป็นประสพการณ์ที่มุ่ง เตรียม เด็กให้มีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์

สังคม และสติปัญญา ก่อน เข้า เรียนระดับประถมศึกษา

จุดมุ่งหมายของแนวการจัดการประสพการณ์ชั้น เด็ก เล็ก

1. ส่งเสริมพัฒนาการของ เด็กเล็กให้เกิดความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์

สังคม และสติปัญญา

2. จัดประสพการณ์ที่ช่วยให้ เด็กดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
3. เตรียม เด็กให้มีทักษะพื้นฐานที่จะ เรียนในระดับประถมศึกษา

แนวการจัดการประสพการณ์ชั้น เด็ก เล็กและอนุบาลไม่ได้จัดเป็นรายวิชา แต่จะนำ
ประสพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กมารวบรวมจัดหมวดหมู่เป็น 3 ประมวลประสพการณ์

1. กลุ่มเตรียมสร้างเสริมทักษะ ซึ่งแบ่งเป็นทักษะภาษาไทยและทักษะ

คณิตศาสตร์

2. กลุ่มเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ ซึ่งรวมประสบการณ์ด้านสังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา สุขศึกษา สุขภาพความปลอดภัยและการเล่น

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย รวมประสบการณ์ที่ปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยม สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้าน เพลง ดนตรี การเคลื่อนไหว ประกอบจังหวะ ศิลปะและการสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528)

การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) ได้เสนอแนะแนวทาง ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะระบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย

1. วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชั้น เด็กเล็ก เน้นกิจกรรมส่งเสริมทักษะที่ นักเรียนต้องการ ดังนั้น การสอนของครูจึงประกอบด้วยวิธีการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน หลาย ๆ แบบ เช่น การเล่า การแก้ปัญหา การสาธิตและทดลอง

2. การจัดกลุ่มไม่ตายตัว

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนด้วยวิธีสอนและกิจกรรมการเรียน การสอนตามข้อ 1 นักเรียนอาจจะเรียน เป็นกลุ่มใหญ่ที่รวมนักเรียนทั้งหมดหรือ เป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามจุดประสงค์และลักษณะของงาน

3. การจัด เวลาที่เปลี่ยนแปลงได้

เนื่องจากการจัด เวลาตายตัวสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน มิได้สนอง ความต้องการของนักเรียนเสมอไป การจัดเวลาเรียน เวลาสอนในชั้น เด็กเล็ก จึงควรยืดหยุ่น หรือลดเวลาได้ตามความสนใจ

จากแนวการจัดประสบการณ์ข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในระดับ ก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดประสบการณ์ที่มุ่ง เตรียม เด็กให้มีความพร้อมส่งเสริมให้ เด็กคิด เป็น ทำ เป็น แก้ปัญหา เป็น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นส่งเสริมทักษะ ตลอดจนมุ่งปลูกฝัง ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

3. งานพัฒนาการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา

ความหมายและความสำคัญของการเรียนการสอน การที่หลักสูตรจะได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สำคัญ คือ การเรียนการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ ฉะนั้นคำว่า หลักสูตรและการสอน จึงมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก

คิมบอล ไวลส์ (Wiles, 1975) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การสอน คือ การชี้แนะ หมายถึง การช่วยเหลือแนะแนว จัดหาวัสดุและส่งเสริมให้คิดทำสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนอยากทำหรืออยากเห็น

2. การสอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้ แล้วจัดความรู้ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ตามความจริงให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกแก่การที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับไว้ได้

3. การสอน คือ การที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักทำด้วยตนเอง

4. การสอน คือ การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน โดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ และกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม และพัฒนาการในทางที่พึงปรารถนาตรงกับจุดประสงค์ของการศึกษา

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2519) กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการจัดให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนเป็นพฤติกรรมของผู้สอน การเรียนเป็นพฤติกรรมของผู้เรียน การเรียนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มีการสอน และการสอนอาจเกิดขึ้นโดยไม่มีการเรียน กระบวนการเรียนการสอนนี้ อาจแยกเป็นอิสระจากกันได้ แต่ในรูปของการศึกษากระบวนการเรียนการสอนย่อมเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในลักษณะที่ศึกษามุ่งจัดการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือ ความพยายามของคนคนหนึ่งหรือหลาย ๆ คน ที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหนึ่งหรือหลาย ๆ คน เกิดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้แก้ปัญหาชีวิตและปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและดำรงตนอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข หลักการสอนที่สำคัญคือ สอนให้เรียนโดยการกระทำ ทดลอง ค้นคว้า แก้ปัญหาด้วยตนเอง และการสอนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียน โดยสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปได้ว่าการ เรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะ เป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับ เด็กและเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด การเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ครู และเด็กทำงานร่วมกัน ถ้าแยกออกเป็นสองส่วนคือ การเรียน เป็นส่วนที่เด็กทำและการสอน เป็นกิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติกิจกรรมทั้งสองอย่างนี้จะต้องกระทำไปพร้อม ๆ กัน จึงรวมเรียกว่า การเรียนการสอน

4. งานพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย

2. เค้าโครงทั่วไปของ เนื้อหา หรือสิ่ง เฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป

3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน หลังจากนั้นก็กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนต่อไป

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า หลักสูตรระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สวัสดิ์ จงกล (2527) กล่าวว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดซึ่งระบุจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ และเกณฑ์การใช้หลักสูตร ซึ่งจัดให้นักเรียนเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ เจตคติ ทักษะและพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากทรรศนะของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร เกี่ยวกับความหมายของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้านตาม เป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

ในการพัฒนาหลักสูตรจะหมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร โดย เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจะเป็นการดำเนินการร่างหลักสูตรที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพของสังคม การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือก และการจัดเนื้อหาสาระและการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้ว เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้วจะเป็นขั้นของการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรกระจายได้ถึง 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ จัดทำในลักษณะกว้าง ๆ และครอบคลุมทั้งประเทศ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาขยายและปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาขยาย และปรับอีกครั้งให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของโรงเรียน

4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียน เป็นการขยายและปรับหลักสูตรระดับโรงเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์ครั้น (2533) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่ว ๆ ไปจะแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการ เลือกและปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรท้องถิ่นมาพิจารณาเพื่อ เลือกและปรับในส่วนที่เป็นสาระสำคัญให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน

อารี สันทรวี (2515) กล่าวว่า การสร้างหลักสูตรมี 3 ระดับ คือ

1. ระดับชาติหรือระดับต้น ที่จัดทำในระดับกลาง และกว้างขวาง
2. ระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน โดยจัดให้สัมพันธ์กับลักษณะชีวิตในท้องถิ่น

3. ระดับห้องเรียน ระดับครูผู้สอนจะต้อง เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถวัดผลว่าสอนให้นักเรียนมีการ เปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เพียงไร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บทที่จัดทำไว้อย่างกว้าง ๆ และครอบคลุมสำหรับใช้ทั่วประเทศ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรแม่บท ด้วยการขยายและปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นใน เขตการศึกษาหรือจังหวัดนั้น
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรระดับท้องถิ่น ด้วยการขยายและปรับให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน โดยคำนึงถึงรายละเอียดที่จะนำไปใช้

4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรระดับโรงเรียน ด้วยการขยายและปรับให้มีรายละเอียดยิ่งขึ้น และมีความเหมาะสมกับผู้เรียนจนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

ขอบเขตของการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ความมุ่งหมายของหลักสูตร

- ให้หลักสูตรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมแต่ละท้องถิ่น

จุดสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรประการหนึ่งคือ

- เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ท้องถิ่น คือ โรงเรียน จังหวัด กรมต้นสังกัดจัดการศึกษาให้สอดคล้อง เกื้อกูลต่อชีวิตจริง และสภาพเศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่น

ดังนั้น ในการดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหวังของหลักสูตรจะต้องดำเนินการอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของคนในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมในท้องถิ่นของตน จากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวออกไป แต่ไม่ละเลยที่จะเจาะลึกเรียนรู้ท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น จนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนได้ นักเรียนจะรักท้องถิ่น ไม่อพยพหนีไปจากท้องถิ่นของตน

2. จัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงต่อสภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นการดึงสภาพนอกโรงเรียนเข้าสู่การเรียนของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น

3. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

5. งาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง

1. งานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้นและครูทุกคนในโรงเรียนได้ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น เด็กที่จะศึกษาต่อ การเรียนของเด็กที่เรียนอ่อน การแก้ปัญหา เรื่องสุขภาพอนามัย หรือช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ

การดำเนินงานโดยการให้ความรู้ ครูประจำชั้นและครูทุกคนในโรงเรียนในเรื่องการแนะแนว ตั้งแต่ทำงานศึกษา เรื่องการแนะแนวในโรงเรียน ดำเนินการแนะแนวตามขอบข่ายของโครงการคือ การให้บริการด้านการศึกษา การแก้ไข้ปัญหา เรื่องการเรียนของเด็กที่เรียนอ่อน การแก้ปัญหาสุขภาพอนามัย การแนะแนวในงานอาชีพ

การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยบริการต่าง ๆ 5 บริการดังนี้

1. บริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียน เป็นรายบุคคล
2. บริการสนเทศ
3. บริการให้คำปรึกษา
4. บริการจัดวางตัวบุคคล
5. บริการติดตามผลและประเมินผล

2. งานพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

เพื่อสร้างเสริมหรือเผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติตามระบบประชาธิปไตย และวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้กว้างขวาง อันเป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ตามคุณลักษณะที่ต้องการเน้น 3 ประการ คือ

1. การวางธรรม ได้แก่ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย เคารพกันทางวาจา เคารพในสิทธิของผู้อื่น เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพในกฎระเบียบของสังคม

2. สามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมมือกันทำงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ อย่างเต็มใจและตั้งใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด

3. บัณฑิตธรรม ได้แก่ การรู้จักใช้ปัญญา ใช้เหตุผล และความถูกต้องในการตัดสินใจ โดยการช่วยกันคิดช่วยกันตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลและหากมีปัญหาได้แย้งกันในหมู่คณะ จะพยายามอภิปรายด้วยสติปัญญา ให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นชอบ และคล้อยตามโดยจะไม่ใช้วิธียกมือฉ่ำไม่จำเป็น

5. โครงการสหกรณ์ในโรงเรียน

โครงการสหกรณ์ในโรงเรียน มีหลักการสำคัญที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากประสบการณ์ตรงขั้นพื้นฐานในด้านกิจการสหกรณ์ ซึ่งจะเป็นจุดเชื่อมโยงไปสัมพันธ์กับกลุ่ม เกษตรกรของชุมชน ซึ่งนักเรียนจะได้เข้าร่วมต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้นแล้วการสหกรณ์ยัง เป็นการปูพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี เพราะระบบสหกรณ์เป็นระบบที่สมาชิกต้องร่วมกันทำ ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา และมอบความไว้วางใจให้ตัวแทน เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมแทนตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของระบบประชาธิปไตยอย่างยิ่งที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรมสหกรณ์นักเรียนทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาให้บรรลุจุดหมายนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับการสอนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น กิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย โครงการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะช่วยพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยของนักเรียนให้มีความเสียสละ ความเมตตา ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรัก ความสมัครสมานสามัคคี ซึ่งศึกษานิเทศก์ก็จะต้องมีหน้าที่ในการช่วยเหลือสนับสนุน นิเทศ ติดตาม กำกับ การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว

6. งานวิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นอกจากจะปฏิบัติภารกิจหลัก คือ งานวิชาการ ซึ่งเป็นงานในหน้าที่โดยตรงแล้ว ยังต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนงานโครงการของหน่วยงานนั้น ๆ ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับตัวครู นักเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนและอื่น ๆ

จุดประสงค์ที่กำหนดให้ศึกษานิเทศก์อำเภอ ปฏิบัติงานวิชาการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายก็ เพื่อให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบงานวิชาการอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้โดยได้กำหนดแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมาย
2. วางแผนการปฏิบัติงาน
3. ร่วมประชุมกับคณะทำงาน
4. ปฏิบัติงานตามมติที่ประชุม
5. สรุปผลการดำเนินงาน และรายงานผลการปฏิบัติต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

สรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นอกจากจะปฏิบัติภารกิจหลักคือ งานวิชาการ ซึ่งเป็นงานในหน้าที่โดยตรงแล้ว ยังต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนงานโครงการของหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอความร่วมมือด้วย

ปัญหาในการปฏิบัติงาน

จากรายงานการสรุปผล การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปผลปัญหาในการปฏิบัติงานในแต่ละงานไว้ดังนี้

1. งานพัฒนางานวิชาการ
  - 1.1 ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน น้อยกว่าที่ควรจะเป็น
  - 1.2 ผู้บริหารและครูไม่เห็นความสำคัญของการประชุม อบรม สัมมนา ที่ศึกษานิเทศก์จัดขึ้น
  - 1.3 ขาดแคลนหน่วยงานที่จะนำมาใช้ในการผลิตคู่มือครูและ เอกสารประกอบการสอน
  - 1.4 การจัดประชุม อบรม สัมมนาแต่ละครั้งไม่ได้เกิดจากปัญหาและความต้องการของครู
  - 1.5 ขาดแรงจูงใจในการจัดทำคู่มือและ เอกสารทางวิชาการ

2. งานพัฒนาการนิเทศ

2.1 สิกษานิเทศก์ มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาน้อยกว่า
ที่ควรจะเป็น

2.2 ขาดสื่อและเครื่องมือในการนิเทศการศึกษา

2.3 จำนวนสิกษานิเทศก์ ไม่สอดคล้องกับจำนวนโรงเรียนที่ออกไปนิเทศ

2.4 งบประมาณในการนิเทศกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนไม่เพียงพอ

2.5 รูปแบบการนิเทศ ยังไม่ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.6 ระยะเวลาที่สิกษานิเทศก์พบครูแต่ละครั้งน้อยเกินไป

3. งานวิจัยประเมินผลและบรืการ

3.1 ขาดการพัฒนาบุคลากร ด้านเทคนิควิธีการนิเทศให้สอดคล้องกับนวัตกรรม
และเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.2 การส่งข้อมูลของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน เพื่อรวบรวม เป็นสถิติทางการ
ศึกษาล่าช้าและไม่สมบูรณ์

3.3 ขาดกระบวนการจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

3.4 ขาดการควบคุมติดตามกำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ
ที่กำหนด

3.5 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการวิจัยและประเมินผล

3.6 ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลห้องสมุด มุมหนังสือในโรงเรียน
และกลุ่มโรงเรียน

3.7 บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการให้สารสนเทศของศูนย์
วิชาการกลุ่มโรงเรียน

จากสภาพปัญหาการปฏิบัติงาน ของสิกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
ดังกล่าว สรุปได้ว่าสิกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีปัญหาในด้านบุคลากร
งบประมาณ เครื่องมือ และวิธีการในการนิเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชิต ปาอรัตน์ (2529) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ในเขตการศึกษา 3 พบว่า การปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มักอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สาอัญท์ พาน้อย (2529) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 6 พบว่า งานที่ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. งานนิเทศและตรวจเยี่ยม
2. งานข้อมูลทางการศึกษา
3. งานพัฒนาการศึกษา
4. งานจัดทำแผนงบประมาณและขอตั้งงบประมาณ
5. งานสนับสนุนวิชาการ
6. งานเลขานุการคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ
7. งานส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียน
8. งานการเรียนการสอน
9. งานศูนย์วัสดุอุปกรณ์

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จัดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. งานศูนย์วัสดุอุปกรณ์
2. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย
3. งานข้อมูลทางการศึกษา
4. งานสนับสนุนวิชาการ
5. งานจัดทำแผนงบประมาณและขอตั้งงบประมาณ
6. งานการเรียนการสอน

7. งานเลขานุการคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ
8. งานนิเทศและตรวจเยี่ยม
9. งานพัฒนาการศึกษา
10. งานส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียน

จำรัส สุทธิพันธ์ (2531) ได้ศึกษาบัญชีผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในเขตการศึกษา 2 พบว่า ศึกษานิเทศก์ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีปัญหาที่ประสบมากในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดประชุมอบรม สัมมนา ขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินการด้านทดลอง วิจัย งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านการศึกษาได้เท่าที่ควร ขาดคู่มือ เอกสาร ในการดำเนินงานด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย ขาดแคลนงบประมาณในการออกนิเทศ ขาดยานพาหนะในการออกนิเทศ ความสนใจของกลุ่มโรงเรียนต้องงานวิจัยมีน้อย

พิทยา จันทาไทย (2531) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาตามทัศนะของหัวหน้า การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยภาพรวมการปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจัดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. งานพัฒนาการศึกษา
2. งานการเรียนการสอน
3. งานส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียน
4. งานนิเทศและตรวจเยี่ยม
5. งานสนับสนุนวิชาการ
6. งานข้อมูลทางการศึกษา
7. งานศูนย์วัสดุ อุปกรณ์

ส่วนการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา ตามที่คาดหวังอยู่ในระดับมากทุกงานและเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนการปฏิบัติงานจริง

ณรงค์ หิตโกเมธ (2532) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 3 พบว่า การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ตามภารกิจงานนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ปี พ.ศ. 2531 โดยภาพรวมปรากฏตามลักษณะของงานดังนี้

1. งานนิเทศการศึกษา งานที่ปฏิบัติมากที่สุดคือ การปฏิบัติตามกระบวนการการนิเทศการศึกษา ส่วนจำนวนครั้งในการนิเทศไม่ เป็นไปตาม เป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ปัญหาที่พบคือ จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่สอดคล้องกับจำนวนโรงเรียนที่ออกไปนิเทศ และเครื่องมือในการนิเทศ

2. งานพัฒนาการเรียนการสอน งานที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ การประชุม อบรม สัมมนา ส่วนการผลิตเอกสารทางวิชาการปฏิบัติได้น้อย ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการจัดประชุม อบรม สัมมนา และการผลิตเอกสารทางวิชาการ

3. งานวิเคราะห์วิจัยและประเมินผล งานที่ปฏิบัติมากที่สุดคือ การประเมินคุณภาพระดับประเทศ และใช้มาตรฐานทางการศึกษาในการนิเทศโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน ส่วนงานด้านการวิจัยทางการศึกษาปฏิบัติได้น้อย ปัญหาที่พบคือ ไม่มีงบประมาณ และขาดคู่มือเอกสารการวิจัย

4. งานนโยบายทางการศึกษา งานที่ปฏิบัติมากที่สุดคือ นิเทศศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ด้วยวิธีการสังเกต แนะนำ และพบปะเป็นรายบุคคล ส่วนงานแนะแนวในโรงเรียนปฏิบัติได้น้อยที่สุด

5. งานบริการทางการศึกษา งานที่ปฏิบัติมากที่สุดคือ นิเทศศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ด้วยวิธีการสังเกต แนะนำ และพบปะเป็นรายบุคคล ส่วนงานแนะแนวในโรงเรียนปฏิบัติได้น้อยที่สุด

6. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ยังต้องปฏิบัติงานซึ่งเป็นลักษณะงานธุรการตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524

จันทร์ เพ็ญ วัฒนะ (2535) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิจัยประเมินผลและบริการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 8 พบว่า

1. งานระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ การจัดทำป้ายสถิติข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปัญหาที่พบคือ ข้อมูลบางชนิดมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ไม่สามารถปรับให้เป็นปัจจุบันได้
2. งานจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการและการนิเทศ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ ให้ความร่วมมือในการจัดทำแผน ปัญหาที่พบคือ การส่งข้อมูลของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนล่าช้าและไม่สมบูรณ์
3. งานทดสอบวัดและประเมินผลส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ ประเมินผลปลายปีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณค่าใช้สอยในการประเมินคุณภาพ
4. งานวิเคราะห์วิจัยการบริหารการนิเทศและการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการปฏิบัติน้อย เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น
5. งานมาตรฐานการศึกษาส่วนใหญ่มีการใช้เกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปัญหาที่พบคือ ขาดเครื่องมือที่มีมาตรฐานสำหรับตรวจสอบผลการเรียน
6. งานผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการและเครื่องมือการนิเทศ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ สนับสนุนให้ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนสร้างสื่อการเรียนการสอนและเครื่องมือนิเทศ ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณ
7. งานบริการและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการ และเครื่องมือการนิเทศ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ ส่งเสริมสนับสนุนและเผยแพร่การใช้สื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการและเครื่องมือการนิเทศ ปัญหาที่พบคือ ครูไม่เห็นความสำคัญของสื่อและขาดสื่อและเครื่องมือการนิเทศ
8. งานห้องสมุด สื่อและงานส่งเสริมการจัดห้องสมุดและมุมหนังสือของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ คือ จัดประกวดห้องสมุดดีเด่นระดับอำเภอ ปัญหาที่พบคือ การหมุนเวียนหนังสือของห้องสมุดกลุ่มโรงเรียนล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง

๙. งานโครงการที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ งานกลุ่มโรงเรียนและโครงการ
ประเมินคุณภาพ ปัญหาที่พบคือ บุคลากรขาดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

10. งานวิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ จัดทำโครงการพัฒนา
กลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์) ปัญหาที่พบคือ งานที่ได้รับมอบหมายไม่ใช่งานวิชาการโดยตรง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย